

KONCERTNA DVORANA VATROSLAVA LISINSKOG

DAN DVORANE

Svečani koncert proslave 50. obljetnice
Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog

Petak, 29. prosinca 2023. u 19.30

Darija Auguštan, sopran
Emilia Rukavina, mezzosopran
Filip Filipović, tenor
Matija Meić, bas-bariton

Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije
Zagrebačka filharmonija
Zbor Hrvatske radiotelevizije
Zbor Opere Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu
Akademski zbor *Ivan Goran Kovačić*
Luka Vukšić, zborovođa

Dawid Runtz, dirigent

Ludwig van Beethoven
Deveta simfonija u d-molu, op. 125

- I. *Allegro ma non troppo, un poco maestoso*
- II. *Scherzo. Molto vivace – Presto*
- III. *Adagio molto e cantabile – Andante moderato*
- IV. *Finale. Presto – Allegro assai – Allegro assai vivace (alla marcia) – Andante maestoso – Adagio ma non troppo ma divoto – Allegro energico e sempre ben marcato – Allegro ma non tanto – Presto – Maestoso – Prestissimo*

DAN DVORANE 2023.

**PROSLAVA 50. OBLJETNICE KONCERTNE DVORANE VATROSLAVA LISINSKOG
28. – 30. prosinca 2023.**

POD VISOKIM POKROVITELJSTVOM

Predsjednika Republike Hrvatske
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske
Grada Zagreba

POD POKROVITELJSTVOM

Turističke zajednice Grada Zagreba

ODBOR ZA PROSLAVU 50. OBLJETNICE KONCERTNE DVORANE VATROSLAVA LISINSKOG:

Zoran Milanović

predsjednik Republike Hrvatske

Tomislav Tomašević

gradonačelnik Zagreba, predsjednik Odbora

dr. sc. Stjepan Lakušić

rektor Sveučilišta u Zagrebu

akademik Frano Parać

potpredsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Emina Višnić

pročelnica Gradskog ureda za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju
i civilno društvo

Nina Čalopek

ravnateljica Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog

Goran Končar, red. prof. art.

predsjednik Upravnog vijeća Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog

Iva Hraste Sočo

intendantica Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu

Ileana Jurin Bakotić

ravnateljica Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO

Ivana Kocelj

rukovoditeljica Radne jedinice Glazba Hrvatske radiotelevizije

Filip Fak

ravnatelj Zagrebačke filharmonije i predsjednik Hrvatskoga društva
glazbenih umjetnika

Igor Lešnik, red. prof. art.

dekan Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu

Tonči Bilić

predsjednik Hrvatske glazbene mladeži

Mladen Tarbuk, red. prof. art.

predsjednik Hrvatskoga društva skladatelja

Ruža Pospiš-Baldani

mezzosopranistica, primadona hrvatske i međunarodne glazbene scene

Dubravko Majnarić

umjetnički rukovoditelj Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog od 1985. do 2003.

Miroslav Poljanec

član Odbora za izgradnju Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog

Republika Hrvatska
Predsjednik

Zagreb, 7. prosinca 2023.

Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Poštovani,

u pola stoljeća postojanja Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog prometnula se u jedan od najvažnijih punktova okupljanja, ali isto tako i u identitetsku točku bez koje je kulturna percepcija glavnoga grada Hrvatske teško ili nikako zamisliva. Pedeset godina u životu ljudskog bića je mnogo, a u djelovanju jedne kulturne i polivalentne institucije, kakvu utjelovljuje Dvorana *Lisinski*, možda je još i više. Započevši svoj radni vijek 29. prosinca 1973. godine, Dvorana je simbolički i stvarno spojila dva tisućljeća, dva Zagreba (purgerski i prekosavski) i dvije kulture (elitnu i masovnu), pokazujući da se mudrim programiranjem može udovoljiti različitim, pa i disparatnim ukusima. Teško je makar i usput nabrojiti sve žanrove, od klasike do avangarde, od etnoglazbe do *rock and rolla*, od mjuzikla do *jazza*, od ciklusa *Lisinski subotom* do redovitih filharmonijskih koncerata, teško je spomenuti sve smotre, od Muzičkog biennala Zagreb do Svjetskog festivala animiranog filma, od kongresnih do obljetničarskih skupova koji su Dvoranu *Lisinski* prometnuli u multimedijски prostor *par excellence*. Takav zapravo prostor u kojem je Zagreb isto što i Hrvatska, a Hrvatska isto što i njezina (re)publika i svijet.

Što je za London Royal Albert Hall, za New York Carnegie Hall, što je za Ljubljanu Cankarjev dom, a za Pariz Olympia, na Bulevaru kapucina, to je za Zagreb Dvorana *Lisinski*, smještena u produžetku Lenucijeve potkove, u blizini Gradskog poglavarstva i u susjedstvu Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Budući da nosi ime tvorca prve hrvatske opere, unatoč njezinoj polivalentnosti, Dvorana *Lisinski* ponajprije asocira na glazbu. Njezinu akustiku iskušavali su veliki Lovro pl. Matačić, Milan Horvat, Vjekoslav Šutej, ali i Zubin Mehta, Riccardo Muti i Mariss Jansons; u njoj su nezaboravne trenutke kreirali Filharmonijski orkestar milanske Scale i članovi Bečke filharmonije, ali podjednako tako i glazbenici Zagrebačke filharmonije, Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije i mnogi drugi. Što to u krajnjoj liniji znači? Samo to da su oni koji dirigiraju Dvoranom bili vođeni kriterijima izvrsnosti. Neka tako bude i nadalje. Svim djelatnicima Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog čestitam 50-godišnji jubilej! Uz najbolje želje,

vaš

ZORAN MILANOVIĆ
predsjednik Republike Hrvatske

Desetljećima podržavajući brojne programe i vrhunske glazbene izvedbe, Ministarstvo kulture i medija pridružuje se i obilježavanju 50. godišnjice izgradnje Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog, jedinstvenog kulturnog središta koje se u proteklih pola stoljeća zasluženo upisalo na zemljovid prestižnih europskih umjetničkih centara.

Premda je od arhitektonskog natječaja 1958. do izgradnje 1973. godine proteklo petnaest godina, a kulturna javnost Zagreba i Hrvatske gubila nadu u ostvarenje, otvorenje koncertne dvorane s pravom je već tada nazvano „kulturnim događajem stoljeća“. Smještena na novoj, suvremenoj aveniji koju su oblikovale građevine internacionalnog stila, dvorana je simbolično otvorila vrata novom razdoblju u kojem su se glazbeni i kulturni život Zagreba spojili u jedinstveno iskustvo. Projekt u kojem je kao posebna vrijednost izražena jednostavnost, skromnost i funkcionalnost moderne arhitekture, skladba dvaju volumena – položene staklene prizme i bakrene kupole ukošenih stranica, od prvoga je dana postao živo središte metropole koje već pola stoljeća ne prestaje privlačiti publiku i vrhunske glazbenike.

Arhitektonski dragulj raskošne funkcionalnosti, ali jednostavnosti oblikovanja i tehnološke inovativnosti, bila je vizija jednoga od najvećih hrvatskih arhitekata moderne Marijana Haberlea, koji ne sa svojim suradnicima stvorio prostor koji ne samo da suvremenom akustičkom konstrukcijom zadovoljava tehničke zahtjeve glazbene izvedbe, nego je postavio i nove standarde u kulturnom životu ondašnjeg Zagreba. Od prvih izvedbi bogatog programa otvorenja 29. prosinca 1973. godine, ta je koncertna dvorana postala nezaobilazno svetište uživanja u vrhunskoj glazbi. Od tada se u njezinim dvoranama, hodnicima, predvorju i terasama ne prestaju susretati različite umjetničke dimenzije. Prostor „Lisinskog“ postali su domaćinima domaćih i svjetskih orkestrara, zborova i solista s područja klasične glazbe, *jazza*, zabavne i pučke glazbe, mjuzikla, kazališnih predstava, književnih tribina, međunarodnih festivala i mnogih drugih vrsta kulturnih sadržaja. Već tijekom prve godine rada otvorena su vrata i raznim kongresima i simpozijima, čime je zabilježeno novo poglavlje razvoja poslovnog i kongresnog turizma na ovim prostorima. S vremenom je Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog svojim programom i važnošću nadrasla okvire grada, postavši nacionalna palača svih umjetničkih izraza i sjecište različitih profila publike.

Obilježavanje polustoljetnog djelovanja Koncertne dvorane koja nosi ime jednog od prvaka nacionalnoga glazbenog Olimpa, prilika je da izrazimo zahvalnost svim onima koji su svojom strašću i predanošću stvarali to jedinstveno kulturno središte. Ovo je prigoda i da zahvalimo svima koji su učinili umjetničko tkanje njezinih programa tako atraktivnim da se čarolija glazbe prelijevala kaskadama generacija, tako da i mi danas s posebnim poštovanjem ulazimo u Dvoranu, prepuštajući se zonama umjetnosti, napuštajući dimenzije realnosti.

Sa željom da Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog i dalje privlači publiku svih generacija i afiniteta te ostane ključno mjesto promidžbe hrvatske glazbe i kulture, još jedanput čestitam 50. obljetnicu!

dr. sc. NINA OBULJEN KORŽINEK
ministraica

Otvorenjem Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog 29. prosinca 1973. Zagreb je dobio reprezentativni prostor na području na kojem se spajao stari i novi dio Zagreba. Dvorana je postala središte kulturnih događanja, dom Zagrebačke filharmonije te domaćin brojnim domaćim i svjetskim ansamblima i solistima.

Tijekom pet desetljeća gotovo da nema hrvatskoga umjetnika koji nije sudjelovao u nekome od programa te zagrebačke koncertne dvorane. Iako je od ideje do izgradnje prošlo gotovo 15 godina, taj arhitektonski dragulj Marijana Haberlea postao je prepoznatljiv zaštitni znak Zagreba.

Uspješnoj pedesetogodišnjoj povijesti Dvorane pridonijele su brojne generacije slušatelja i posjetitelja koncerata, kazališnih predstava, kongresa, izložbi i drugih događanja, a posebna se pažnja uvijek posvećivala odgoju mladih koji se prvi put susreću s glazbom.

Raznovrsnim programima Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog nesumnjivo je dala pečat kulturnom životu našega grada, a gostovanja stranih umjetnika pozicionirala su je kao relevantnu svjetsku glazbenu pozornicu koja svojim posjetiteljima donosi najkvalitetnije programe i vrhunsku umjetnost.

U povodu obilježavanja 50. rođendana Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog, svim njezinim djelatnicima i njezinoj vjernoj publici čestitam veliki jubilej sa željom da nam još dugo bude mjestom održavanja velikih koncerata i izvedbi bogatih umjetničkih programa ukorak s najnovijim umjetničkim trendovima!

TOMISLAV TOMAŠEVIĆ
gradonačelnik Grada Zagreba

Riječ 'vizija' ne bi trebalo u današnjem kontekstu shvatiti romantično, kao bijeg ili utopiju. Ona danas prije znači svijest o mogućnosti jedne drugačije, savršenije organizacije svijeta, a jednako tako i svijest o smjeru puta prema njoj. Možda smo danas i manje optimistični nego ljudi ranijih stoljeća. Napustili smo vjeru u isključivu moć razuma da svijetu nametne red, isto tako i stoljeće mlađu vjeru u svemoć povijesti koja gotovo zakonito, sama od sebe vodi humanijim ciljevima. No gubitak nam je tih vjerovanja pomogao da možda bolje vidimo neke otvorene puteve koji bi nas mogli odvesti potpunijem čovjeku, čovjeku koji nije samo razuman, koji nije našao samo vanjsku harmoniju svog postojanja u društvu; naprotiv, mnogo više od toga, čovjeku koji punoćom unutarnje ravnoteže, dinamično svakog časa ponovno uspostavljene, ostvaruje neprestano aktivan i ni časa površan i formalan kontakt s ostalim ljudima - a jednako i sa svojom fizičkom okolinom, funkcionalno i estetski do kraja organiziranom prema njegovoj vlastitoj mjeri.

DOŠEK, Fred: Današnja glazba i današnji čovjek, u: SELEM, Petar (ur.): *Novi zvuk* (izbor tekstova o suvremenoj glazbi), Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1972., str. 7.

Samo godinu dana prije otvaranja Dvorane *Lisinski*, 1972., u izdanju Nakladnog zavoda Matice hrvatske izlazi *Novi zvuk*, zbornik koji je trebao objediniti, prikupiti i prenijeti – a iz moje perspektive povijesnog raskoraka čini mi se da je u tome itekako uspio – sukus razmišljanja i promišljanja stanja i potencijala zvuka – glazbe u kontekstu suvremenosti. Taj zbornik pionirski je svjedok intelektualističkih promišljanja duha onog vremena u kojem se, između ostalog, ističe i Došekov tzv. današnji (tadašnji) „čovjek koji nije samo razuman“, nego je „punoćom unutarnje ravnoteže“ u balansu te ostvaruje svoj potpuni potencijal tek u aktivnom kontaktu sa svojom „fizičkom okolinom, funkcionalno i estetski do kraja organiziranom prema njegovoj vlastitoj mjeri“.

Taj Došekov, nikad izoliran i nikad samostojan od okoline, današnji (tadašnji) čovjek u balansu, već 1950-ih najprije rezonira s Tošom Dabcem, exatovcima, ali i s prvim plesnjacima te s razvojem popularne glazbe u manifestacijama kao što je Zagrebfest, prvi put održan 1953. godine. U 1960-ima pak zagrebački današnji (tadašnji) čovjek svjedoči modernizaciji tadašnje Ulice proleterskih brigada (današnje Ulice grada Vukovara) i gleda prve konkretizacije novoga vala moderniteta u arhitekturi – izgradnju tadašnjeg Radničkog narodnog sveučilišta Moša Pijade (današnjeg Pučkog otvorenog učilišta) ili 'Kockice' uz savski nasip. Još jedan Došekov današnji (tadašnji) čovjek, velikan svojega doba, Milko Kelemen, lukavo iskorištavajući najbolje od Istoka i Zapada što se lomi upravo na zagrebačkoj kulturnoj točki, pokreće međunarodni festival suvremene glazbe Muzički biennale Zagreb 1963., dočim 1964. sa zapada zemlje dolazi i nevolja, velika poplava, a 1965. u isti taj smoćeni Zagreb sa zapada u koji je i sam pobjegao, stiže mastodont, produžetak nekog drugog vremena, Igor Stravinski koji – možemo se poigrati zamišljajem – iz svoje limuzine, u društvu tadašnjega producenta MBZ-a, budućega direktora Koncertne

direkcije Zagreb Miroslava Poljanca, na putu prema novom (1962. otvorenom) Aerodromu Pleso, promatra neko novo gradilište, možda i ne znajući da se radi o koncertnoj dvorani.

Naime, još je 1957. raspisan natječaj za projektni plan nove, moderne koncertne dvorane, a 1960. otvoreno je gradilište na rubu grada, u produžetku 1959. godine sagrađenog Mosta slobode, novog kraka prema novom Novom Zagrebu. Dugih i teških trinaest godina trajala je gradnja koncertne dvorane, dok se napokon 29. prosinca 1973. nije u svoj svojoj raskoši pokazala Zagrepčankama i Zagrepčanima otvorivši svoja vrata, na sveopće oduševljenje, ali i na veliku potrebu, uz svečani koncert Zagrebačke filharmonije i maestra Milana Horvata te solistice Ružu Pospiš-Baldani i Pavicu Gvozdić. Takva nova, prekrasna, kristalnih lusterata i blistava pročelja Dvorana *Lisinski* predstavljala je savršeno kućište suvremenosti s kojim je - da se vratimo na Došekovu viziju i senzibilitet - tadašnji čovjek mogao itekako rezonirati; mjesto „funkcionalno i estetski do kraja organizirano prema njegovoj vlastitoj mjeri“. U inicijalnoj viziji Dvorana *Lisinski* trebala je biti dvorana prije svega Zagrebačke filharmonije, ali i ustanova koja će objediniti raznovrsne težnje i sadržaje glazbene kulture – tradicijske, baštinske, klasične, pa čak i avangardne. U njezinoj organizacijskoj strukturi, pa onda i u njezinu sadržaju sudjelovali su svi najrelevantniji akteri i faktori tadašnjega kulturnog i umjetničkog društva. *Lisinski* je bio okrenut svima – i mladima i radničkoj klasi, ali građanstvu širokog spektra. Osmišljavali su se novi programi i formati predstavljanja prije svega klasične glazbe, ali se u svim dekadama koje su dolazile Dvorana pokušavala pronaći i redefinirati upravo zato da bi i dalje na najpogodniji način rezonirala sa svom svojom publikom. Kad bismo osamdesete godine 20. stoljeća sveli na tri emblematske točke – najprije nekih novih klinaca koji iz kina Studentskog centra dolaze u Dvoranu s prvim jazz-programima koje je inicirao Dubravko Majnarić, od 1985. umjetnički ravnatelj KDVL-a, zatim na sliku Johna Cagea koji u predvorju Velike dvorane u društvu muzikologinje i glazbene novinarke Seadete Midžić govori o glazbi i životu te čita svoju pjesmu o suvremenoj glazbi i mrtvoj mački, te na legendarnih osamnaest koncerata Vice Vukova 1989., zaista mogli bismo tim širokim lukom događaja predočiti taj splet raznovrsnih svjetonazora na koje Dvorana odgovara i s kojima svojim sadržajima rezonira sve do današnjih dana.

U duhu Selemova uredničkog polihistorijskog pristupa oživotvorenog legendarnim zbornikom iz 1972., ali i u samozavaravajućoj gesti da se promišljanjem i propitivanjem bude u srži suvremenog trenutka kako bi gajili ili čak manipulirali, upravljali vlastitu sutrašnjicu, željela bih vjerovati da je Dvorana *Lisinski* upravo na početku svoje nove etape. Na početku etape u kojoj nije sve ni ružičasto ni pravocrtno jednostavno, već uzbudljivo, optimistično i hrabro, ali i kompleksno te versatilno – poput izazova kulture u društvu u kojem živimo. U takvom društvu Dvorana *Lisinski* će i opet, kao i svih pet desetljeća do sada, pronaći način da održi rezonancu s današnjim čovjekom koji možda čak više nego ikad u posljednjih pola stoljeća treba harmoniju, sklad i organizaciju vanjske mu okoline da odgovori njegovoj internoj, pa čak i intimnoj mjeri i potrebi. Kako bolje nego glazbom!

NINA ČALOPEK
ravnateljica Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog

PROGLAŠENI POČASNI ČLANOVI U POVODU 50. OBLJETNICE KONCERTNE DVORANE VATROSLAVA LISINSKOG

PAVICA GVOZDIĆ (+ 9. 12. 2023.)

pijanistica, profesor emeritus Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu

RUŽA POSPIŠ-BALDANI

mezzosopranistica, primadona hrvatske i međunarodne glazbene scene

DUBRAVKO MAJNARIĆ

umjetnički rukovoditelj Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog od 1985. do 2003.

MIROSLAV POLJANEC

član Odbora za izgradnju Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog

Pavica Gvozdić (Srijemska Mitrovica, 1937. – Zagreb, 2023.) pripada najistaknutijim međunarodno afirmiranim predstavnicima hrvatskoga pijanizma. Studirala je glasovir na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji u klasi Svetislava Stančića i usavršavala se kod Magde Tagliaferro u Parizu. Pobjednica je 10. Međunarodnoga glasovirskog natjecanja u Münchenu 1961. godine, a godinu poslije i Natjecanja *Magda Tagliaferro* u Parizu, osvojivši i posebnu Nagradu *Maurice Dandelot*. Nastupala je u većini glazbenih središta Europe, Kanade, Japana i Kube. Uz recitale, ostvarila je niz hvaljenih nastupa uz pratnju orkestrara i dirigenata, kao što su Lovro pl. Matačić, Antonio Janigro, Milan Horvat, Kurt Sanderling, Leopold Hager i Carlo Zecchi. Ostvarila je repertoar širokih razmjera, koji obuhvaća tridesetak koncerata za glasovir i orkestar i gotovo sva važnija solistička djela glasovirske glazbe od baroka do 20. stoljeća. Cijenjene su njezine interpretacije skladbi Johanna Sebastiana Bacha, Ludwiga van Beethovena, Frédéricica Chopina, Roberta Schumanna, Franza Liszta, Johannes Brahmsa, Claudea Debussyja, Sergeja Prokofjeva i Béle Bartóka. U programe je često uvrštavala djela hrvatskih skladatelja, posebice Dore Pejačević, Borisa Papandopula, Davorina Kempfa i Stanka Horvata, koji joj je posvetio nekoliko skladbi. Snimila je i nosač zvuka *Četiri desetljeća hrvatske glasovirske glazbe* (Croatia Records, 1995.). Pavica Gvozdić jedinstvene je umjetničke osobnosti. Temperamentom, senzibilitetom i nepatvorenom iskrenošću muziciranja više od šezdeset godina oduševljavala je poklonike glazbene umjetnosti u domovini i inozemstvu. Izgradila je

vlastiti pijanistički stil u kojem dominira „intuitivnost pristupa i ‘osjećajno čitanje’ partiture, no nikada ne skrećući u krajnost samovoljnog tumačenja glazbe. Prirodnost pijanističkog pristupa Pavice Gvozdić pomogla joj je da sačuva svježinu u izvođenju, sposobnost uvijek ponovnog čuđenja pred ljepotom glazbe i radost muziciranja te jednostavne mudrosti dostupne samo iskrenom i senzibilnom umjetniku“ (Bosiljka Perić-Kempf). Od 1975. bila je profesorica, a od 2008. profesor emeritus na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji, gdje je odgojila desetke uspješnih pijanista. Uz redoviti pedagoški rad u domovini, održala je i brojne majstorske tečajeve na sveučilištima i konzervatorijima u Kanadi, na Kubi, u Portugalu i Japanu. Ruska enciklopedija *Suvremeni pijanisti* (Moskva, 1988.) uvrštava je među najveća pijanistička imena 20. stoljeća. Dobitnica je brojnih nagrada, među njima Nagrade *Milka Trnina* (1965.), *Vladimir Nazor* (1968.), Vjesnikove nagrade *Josip Štolcer Slavenski* (1971.), *Marul* (1988.), *Orlando* (1994.) i nagrade *Porin* za životno djelo (2018.). U povijesti grada Zagreba i Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog zauvijek će biti zabilježen njezin nastup na svečanom koncertu otvorenja Dvorane *Lisinski*, 1973. godine, uz Zagrebačku filharmoniju pod dirigentskim vodstvom Milana Horvata.

Mezzosopranistica **Ruža Pospiš-Baldani** (Varaždinske Toplice, 1942.) jedna je od najvažnijih hrvatskih glazbenih umjetnica u povijesti. Talentom, glasom baršunaste mekoće i bogatih preljeva, iznimnom muzikalnošću i atraktivnom scenskom pojavom uvrštava se u red najvećih vokalnih umjetnika 20. stoljeća. Nakon školovanja u Varaždinu i na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u klasi Marije Borčić, vrlo brzo ostvaruje iznimnu glazbenu karijeru u domovini i svijetu. Uz Hrvatsko narodno kazalište, kao matičnu kuću, trajno je vezana; od 1966. do 1972. prvakinja je Metropolitan opere u New Yorku i stalna gošća Bečke i Bavarske državne opere. Niže nastupe u milanskoj Scali, kraljevskoj operi i Teatru de la Zarzuela u Madridu, Teatru Colón u Buenos Airesu, Gran Teatru del Liceu u Barceloni, u više navrata na Salzburškim svečanim i Uskršnjim igrama. Osim antologijske interpretacije Bizetove *Carmen*, Ruža Pospiš-Baldani ostvarila je bogat repertoar opernih likova, među kojima se ističu Gluckov Orfej, Verdijeve Amneris i Azucena, Saint-Saënsova Dalila, Wagnerovi likovi Fricka, Erda i Brangäne, Gotovčeva Mila Gojsalića i dr. U koncertnom repertoaru Ruže Pospiš-Baldani ističu se djela Johanna Sebastiana Bacha, Ludwiga van Beethovena, Johannes Brahmsa i Giuseppea Verdija (*Requiem*), kao i skladbe 20. stoljeća. Ostvarila je izvrsne suradnje s dirigentima kao što su Lovro pl. Matačić, Herbert von Karajan i Karlo Richter, Zubin Mehta, Leonard Bernstein, Wolfgang Sawallisch, Karlos Kleiber i brojni drugi. Nastupala je s mnogim velikanima operne i koncertne scene, među kojima su Plácido Domingo, Luciano Pavarotti, José Carreras, Richard Tucker, Nicolai Gedda, Nikolaj Gjaurov, Montserrat Caballé, Renata Tebaldi i Leontyne Price. „U ličnosti naše nacionalne prvakinje sjedinile su se odlike iznimne osobe i umjetnice. Rodila se s prekrasnim glasom koji je oplemenila dugim i ustrajnim radom, odgovornošću i velikim profesionalizmom. Karijeru je obilježila vijencem sjajnih uloga, uvijek pomno birajući repertoar, realno sagledavajući svoje najbolje mogućnosti, ostajući vjerna savjetu profesorice Marije Borčić: ‘Pjevaj s kamatama’. Zbog toga se i održala tako dugo na svjetskoj sceni, uživajući simpatije i poštovanje ne samo publike nego i brojnih kolega i suradnika. I sve ono što je držala dobrim za sebe nesebično je kao pedagoginja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu prenosila svojim studentima...“ (Jagoda Martinčević) Ruža Pospiš-Baldani dobitnica je sljedećih nagrada za životno djelo: Nagrade

Vladimir Nazor, Nagrade hrvatskog glumišta, nagrade *Porin*, Nagrade grada Zagreba i Nagrade grada Varaždina, Nagrada Varaždinske županije i Varaždinskih baroknih večeri. Nositeljica je odličja Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića i Red Danice hrvatske s likom Katarine Zrinske. Među brojnim nastupima u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog nipošto se ne smije zaboraviti i povijesni nastup na svečanom koncertu otvorenja Dvorane 1973. godine.

Vrhunski jazz glazbenik, glazbeni producent, urednik i voditelj **Dubravko Majnarić** (Delnice, 1936.), u rodnim Delnicama završava osnovnu školu i gimnaziju, gdje prima i privatnu poduku iz glasovira i harmonike. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je povijest 1967. godine. U Sjedinjenim Američkim Državama 1988. usavršavao se na Sveučilištu u Kansasu u klasi vrhunskoga jazz glazbenika Dicka Wrighta, posebno u vođenju i uređivanju glazbenih emisija. Bogatu glazbenu karijeru počinje 1958., svirajući sa slavnim Ivom Robićem na terasi opatijskoga Hotela Kvarner. Uspostavlja dugotrajnu i plodonosnu suradnju i s Hrvatskom radiotelevizijom te autorski potpisuje brojne radijske emisije, među kojima se ističu *Portreti i profili*, *Jazz duplex* i *Po vašem izboru*, a osobito je dugovječna emisija *Zvezdana prašina*, koja je s više od 1400 emitiranja postala jednim od zaštitnih znakova Drugoga programa Hrvatskoga radija. Od 1973. do 1985. umjetnički je direktor Tvornice gramofonskih ploča Jugoton (danas Croatia Records). Od 1985. do umirovljenja 2003. umjetnički je ravnatelj Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog. U osamnaest godina umjetničkoga ravnateljstva u Dvorani *Lisinski* ostvario je niz uspješnih projekata i suradnji, od kojih sam ističe živu koncertnu izvedbu *Osmo simfonije* Gustava Mahlera, ostvarenu tijekom ratnih događanja u suradnji s Muzičkom akademijom Sveučilišta u Zagrebu, u koju je bilo uključeno više od 550 umjetnika, kao i povratak na scenu glasovitoga Vice Vukova, s 18 rasprodanih koncerata u Dvorani. Osmislio je i pokrenuo ciklus *Mladi u Lisinskom*, koji je u više od 25 uzastopnih sezona predstavio niz mladih, danas afirmiranih glazbenika. Bio je član Upravnoga odbora Muzičke omladine (1986. – 1990.), predsjednik Stručnog povjerenstva Hrvatskoga državnog arhiva za revalorizaciju fonomaterijala i arhivske glazbene građe fonoteke Jugotona (1993. – 1995.), koje je zajedničkim naporom u vrijeme privatizacijskih pretvorbi od prodaje očuvalo glazbenu baštinu od nacionalne važnosti. Bio je i predsjednik Upravnoga vijeća Koncertne direkcije Zagreb (2009. – 2013.). Didaktički je vodio koncerte Hrvatske glazbene mladeži, Big banda Hrvatske radiotelevizije i Big banda Hrvatskoga glazbenog zavoda. Suradivao je s dnevnom listom *Vjesnik* te časopisima *HI-FI MEDIA* i *Cantus*. Godine 2002. za nakladničku kuću Orfej snimio je kompaktnu ploču *Kvartet Dubravka Majnarića – 40 Years After*. Dubravko Majnarić nositelj je odličja Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića za zasluge u kulturi (2001.), dobitnik posebne plakete Hrvatske glazbene unije (2008.) te diskografske nagrade *Porin* za životno djelo (2014.).

Istaknuti hrvatski kulturni djelatnik, glazbeni producent i organizator **Miroslav Poljanec** (Derventa, 1930.) po struci je diplomirani ekonomist. Pripadnik je prve generacije Folklornog ansambla Hrvatske LADO i jedan od članova organizacijskoga tima prvog Muzičkog biennala Zagreb, 1961. godine. Te godine na poziv tadašnjeg ravnatelja Josipa Stojanovića zapošljava se u Koncertnoj direkciji Zagreb. Godine 1972. postaje njezin ravnatelj i u 17 godina njegova vodstva Koncertna direkcija postaje jedna od vodećih institucija za organizaciju kulturnih događanja na ovim prostorima, sa snažno razvijenom mrežom međunarodnih kontakata i vrlo dinamičnom međunarodnom kulturnom razmjenom. Ističe se suradnja sa sovjetskim Goskoncertom zahvaljujući kojoj je ostvaren najveći plasman hrvatske glazbe u SSSR, ali i gostovanje uglednih ansambala i umjetnika u Hrvatskoj: moskovskog Boljšoj teatra i Državnog akademskog teatra Kirov (danas Marijinski teatar), Lenjingradske filharmonije (danas Sanktpeterburška filharmonija) i Moskovskoga državnog simfonijskog orkestra, Svjatoslava Richtera, Gidona Kremera i drugih. Uspješna je bila i suradnja s tada najvećom američkom koncertnom agencijom Columbia Artists Management, koja je tijekom četiri godine organizirala 600 koncerata hrvatskih ansambala i umjetnika po Sjedinjenim Američkim Državama! Bio je član Odbora za izgradnju Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog, a nakon 1973., za novootvoreni *Lisinski* osmislio je niz reprezentativnih glazbenih ciklusa (*Svijet glazbe*, *Internacionalni majstorski ciklus*, *Klavirske večeri*, *Musica organistica*, *Trenuci jazza* itd.) koji su Zagreb učinili jednim od europskih glazbenih središta. Pod njegovim su vodstvom organizirani i ciklusi *Večeri šansone*, *Orgulje Zagrebačke katedrale*, *Večeri na Griču* itd. Na inicijativu Miroslava Poljanca, Koncertna direkcija Zagreb 1973. preuzima Muzički informativni centar koji u suradnji s ondašnjim Jugotonom pokreće proizvodnju ploča i kasete isključivo hrvatskih reproduktivnih glazbenika i skladatelja, izradu notnih izdanja hrvatskih autora, a pokreće i informativni mjesečnik *OD-DO*. Osamdesetih godina 20. stoljeća, uz pomoć Ministarstva kulture SR Hrvatske, djelatnost Koncertne direkcije Zagreb proširuje na cijelu Hrvatsku, organizirajući 18 do 20 pretplatničkih ciklusa (i s više od 180 održanih koncerata godišnje) u manjim središtima Hrvatske. Usto, intenzivna suradnja s najvažnijim hrvatskim glazbenim festivalima (Muzički biennale Zagreb, Dubrovačke ljetne igre, Osorske glazbene večeri, Splitsko ljetno, Glazbene večeri u Sv. Donatu, Varaždinski barokni festival i dr.) učinila je Koncertnu direkciju Zagreb u vrijeme njegova vodstva jednom od najistaknutijih ustanova na području kulture u Hrvatskoj. Nakon umirovljenja 1990., Miroslav Poljanec osniva prvu privatnu koncertnu agenciju u Hrvatskoj, *Art Agent*, s kojom je organizirao cikluse *Audijencija* (s Dvoranom *Lisinski* i HAZU-om), *Piano fortissimo*, *Guitarra viva*, *Vox humana* i druge.

Dawid Runtz je šef dirigent Zagrebačke filharmonije od siječnja 2021., a od 2017. glavni dirigent Poljske kraljevske opere. Od tada mu neprestano raste međunarodni ugled zbog besprijekorne i elegantne tehnike, suverenog vladanja kompleksnim skladbama, izvanrednog osjećaja za glazbu, učinkovite komunikacije i nastupa koji izazivaju snažne emocije. Runtz živi i radi u Varšavi, a debitantski dirigentski nastup imao je 2016. godine ravnajući Varšavskom filharmonijom, nakon što je diplomirao na Glazbenom sveučilištu *Frédéric Chopin* u klasi maestra Antonija Wita. U međuvremenu je kao gostujući dirigent nastupao s većinom najuglednijih poljskih orkestara i stekao reputaciju jednoga od najkarizmatičnijih dirigenta novijega naraštaja u ovom dijelu Europe. Najistaknutija gostovanja maestra Runtza uključuju uspješni prvi nastup u Japanu s Pacifičkim festivalskim orkestrom (kad je dirigirao izvedbu simfonijske pjesme *Don Juan* Richarda Straussa na završnom koncertu), i litavsku turneju s Varšavskim simfonijskim orkestrom u povodu stote obljetnice neovisnosti Republike Poljske, na kojoj su izvođeni *Koncert za gudački orkestar* Grażyne Bacewicz, *Koncert za violinu* br. 2 Henryka Wieniawskog i *Sedma simfonija* Ludwiga van Beethovena. Runtz je ravnao i koncertom otvorenja Festivala *Krzysztof Penderecki* s Varšavskom filharmonijom u povodu 85. godišnjice skladateljeva rođenja, koncertom s istim orkestrom na 10. festivalu *La Folle*, a nastupio je i s Nacionalnim simfonijskim orkestrom Poljskoga radija, Orkestrom *Giovanile Luigi Cherubini*, Orkestrom Akademije *Ludwig van Beethoven*, Krakovskim simfonijskim orkestrom i Orkestrom Poljskoga radija. Ove je godine Dawid Runtz dirigirao Poljskim simfonijskim orkestrom mladih glazbenika *Sinfonia Iuventus* na 25. Uskrsnom festivalu *Ludwig van Beethoven* u Varšavi, na čijem je repertoaru bila Beethovenova *Uvertira Egmont*, Haydnov *Koncert za trubu i orkestar* u Es-duru i Mozartova *Simfonija* br. 36 u C-duru. Maestro Dawid Runtz debitirao je kao operni dirigent 2015. godine izvedbom opere *Orfej* Dariusza Przybylskog u Varšavskoj komornoj operi. Iste je godine počeo trogodišnju suradnju s Nacionalnom operom Velikoga varšavskog kazališta (Teatr Wielki), u kojoj je asistirao u produkcijama Mozartovih opera *Titova milost* i *Čarobna frula*, Verdijeve opere *Nabucco* te u izvedbi baleta *Oluja* na glazbu Henryja Purcella, Thomasa Tallisa, Roberta Johnsona, Matthewa Lockea i Michela van der Aaa. Maestrov aktualni angažman u Poljskoj kraljevskoj operi obuhvaća izvedbe dviju novih produkcija po sezoni i redovite nastupe u sklopu serija koncerata Opere. Njegov tamošnji repertoar uključuje premijere opera *Seviljski brijuč* Gioachina Rossinija, *Figarov pir*, *Così fan tutte* i *Lažna vrtljara* Wolfganga Amadeusa Mozarta te izvedbu opere *The Haunted Manor* (*Ukleti dvorac*) Stanisława Moniuszka. U prethodna postignuća kojima je maestro Runtz 'brusio' svoje dirigentske vještine ubraja se sudjelovanje na drugoj *Talijanskoj opernoj akademiji* Riccarda Muttija (2016.), gdje je radio na Verdijevoj operi *La Traviata* pod paskom samoga Muttija kao najmlađi od četvorice pomno odabranih polaznika. Također je sudjelovao u prestižnoj majstorskoj radionici s Kraljevskim Concertgebouw orkestrom u Amsterdamu, koju je vodio Daniele Gatti (2017.). Ravnao je izvedbom Mozartove *Simfonije* u g-molu br. 40, Mahlerove *Četvrte simfonije* i Stravinskijeva baleta *Petruška*. Maestro Runtz surađivao je s uglednim skladateljem filmske glazbe Zbigniewom Preisnerom na snimanju glazbe za filmove *Valley of Shadows* (redatelj

Fotografija: Zagrebačka filharmonija

Jonas Matzow Gulbrandsen, 2017.), *Lian Qu 1980* (redatelj Feng Mei, 2020.) i *Man of God* (redateljica Jelena Popović, 2020.). Godine 2018. osvojio je treću nagradu i nagradu publike na 1. Međunarodnom natjecanju dirigenta u Hong Kongu, u čijoj je završnici dirigirao izvedbom Brahmsove *Treće simfonije*. Tijekom boravka u SAD-u polazio je poznate majstorske radionice dirigiranja u sklopu festivala glazbenog centra Tanglewood. Dawid Runtz dobitnik je brojnih poljskih dirigentskih nagrada i stipendija, a bio je i pomoćni dirigent maestra Varšavske filharmonije Jaceku Kaspzyku tijekom umjetničke sezone 2017./2018. kao dobitnik stipendije poljskoga Ministarstva kulture i narodne baštine. Dawid Runtz predaje na Glazbenom sveučilištu *Frédéric Chopin* u Varšavi, gdje je nedavno stekao doktorat glazbene umjetnosti na području dirigiranja.

Darija Auguštan (Zagreb, 1996.) diplomirala je solopjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u klasi Snježane Bujanović-Stanislaw. Jedna je od najtraženijih mladih glazbenica. Nakon niza zapaženih nastupa u produkcijama Muzičke akademije, 2019. debitirala je u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu u ulozi Prve dame u *Čarobnoj fruli* W. A. Mozarta te u Zagrebačkom gradskom kazalištu Komedija u ulozi Grofice Marice u istoimenoj opereti E. Kálmána. Slijedili su nastupi u HNK-u Ivana pl. Zajca u Rijeci kao Micaëla (Bizet: *Carmen*), Pamina (Mozart: *Čarobna frula*) i Lauretta (Puccini: *Gianni Schicchi*), u Teatru Olimpico u Vicenzi kao Sifare (Mozart: *Mitridat, kralj Ponta*) te u HNK-u u Zagrebu kao Euridika (Gluck: *Orfej i Euridika*) i Pamina (Mozart: *Čarobna frula*), Bastienne (Mozart: *Bastien i Bastienne*) u Varaždinu te Annine (Verdi: *La Traviata*) u Royal Opera House Muscat u Omanu pod ravnanjem Plácida Dominga. Solistički nastupa sa Zagrebačkom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom i Zborom HRT-a te surađuje s uglednim dirigentima (Tomislav Fačini, Marcello Mottadelli, Valentin Egel, Ivan Repušić, Giampaolo Bisanti i Plácido Domingo). Dobitnica je mnogobrojnih nagrada na državnim i međunarodnim natjecanjima; posljednji uspjesi su prve nagrade na natjecanjima *Tullio Serafin* u Italiji, *Mikuláš Schneider-Trnavský* u Slovačkoj te na Međunarodnom natjecanju *Zinka Kunc Milanov* u Rijeci. Na 11. Međunarodnom natjecanju *Stanisław Moniuszko* u Poljskoj osvojila je drugu nagradu. Stipendistica je istaknute umjetnice Mirjane Bohanec-Vidović te dobitnica prestižne nagrade za Mladog glazbenika 2021. godine koju dodjeljuje Zagrebačka filharmonija. Osvojila je i Nagradu publike *Sarah Bernhardt* za najbolju gostujuću umjetnicu u HNK-u Ivana pl. Zajca u sezoni 2021./2022. za ulogu Pamine u *Čarobnoj fruli*.

Fotografija: Karpati&Zarewicz

Emilia Rukavina (Rijeka, 1995.) diplomirala je solopjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi Martine Gojčete Silić i apsolvantica je Pravnog fakulteta u Rijeci. Glazbeno obrazovanje počela je u Glazbenoj školi Ivana Matetića Ronjgova u Rijeci kod profesorice Ingrid Haller. Kao studentica istaknula se u nekoliko uloga ostvarenih unutar akademskih

produkcija; Dorabella u Mozartovoj operi *Così fan tutte*, Princ i Maćeha Madame de la Haltière u operi *Cendrillon* Julesa Masseneta te u glavnoj ulozi Napoleona u operi *Životinjska farma* Igora Kuljerića. Prve profesionalne nastupe ostvarila je u riječkoj Operi HNK-a Ivana pl. Zajca 2016. godine u ulogama Giovanne u Verdijevu *Rigolettu* i Berte u Rossinijevu *Seviljskom brijaču*. Od 2021. godine članica je Opernog studija *Giorgio Surian* te nastupa u nekoliko opernih predstava u riječkome HNK-u Ivan pl. Zajca: kao Mercedes u Bizetovoj operi *Carmen*, koju je interpretirala i u pulskoj Areni s ansamblom Riječke opere u sklopu festivala *Ljetna klasika*, Lola u Mascagnijevoj operi *Cavalleria rusticana*, Flora u Verdijevoj operi *La Traviata*, Suzuki u Puccinijevoj operi *Madama Butterfly*, Stéphana u Gounodovoj operi *Romeo i Julija*, Colombina u Busonijevoj operi *Harlekin*. U vrijeme školovanja osvojila je nekoliko nagrada na međunarodnim i državnim natjecanjima, od kojih se ističu: *Lav Mirski* (2018.), Natjecanje učenika i studenata glazbe HDGPP (2017., 2019.), *Mikulaš Schneider-Trnavsky* u Slovačkoj (2019.), Hrvatsko natjecanje mladih glazbenih umjetnika *Papandopulo* (2022.) i Međunarodno natjecanje *Zinka Kunc Milanov* (2022.). Dobitnica je Rektorove nagrade za projekte *Così fan tutte* (2017./2018.), *Dječakov čarobni rog* (2018./2019.), *Pepeljuga* (2019./2020.) i *Sestra Angelica* (2020./2021.). Osim opernih i koncertnih nastupa, velika strast su joj *Lied* i sakralna djela. Uz orkestar i zbor Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu nastupala je u Rossinijevoj *Maloj svečanoj misi*, Gounodovu oratoriju *Mors et vitae*, Bernsteinovoj *Prvoj simfoniji*, Beethovenovoj *Devetoj simfoniji*, Mozartovoj *Krunidbenoj misi*, Pergolesijevoj *Stabat Mater dolorosa* i Saint-Saënsovu *Božićnom oratoriju*. Pohađala je seminare glazbenih umjetnika i pedagoga Gerharda i Annemarie Zeller, Laure Aiken, Gastona Rivere, Graciele Araya, Dunje Vejzović i Marije Lyudko. Surađivala je s renomiranim umjetnicima, poput Mladena Tarbuka, Tomislava Fačinija, Franza Antona Kragera, Paola Bressana, Jordana Kamdžalova, Kallea Kuusave, Valentina Egela, Dore Ruždjak Podolski, Marina Blaževića, Mathiasa Behrendsa, Dražena Sirišćevića, Saše Anočića, Krešimira Dolenčića i Huga de Ane.

Fotografija: www.hnk.hr

Rođen u Zagrebu 1997. godine, **Filip Filipović** završio je osnovnu glazbenu školu (glasovir) u klasi Gordane Cepike. Pjevačko obrazovanje počinje 2013. u Glazbenoj školi Vatroslava Lisinskog, u klasi Bojana Pogrmilovića. Godine 2016. upisao se na Akademiju za glasbo u Ljubljani, u klasu Matjaža Robavsca, a 2018. akademsko obrazovanje nastavlja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu kod Tomislava Mužeka. Od 2019. u klasi je Giorgia Suriana. Na Međunarodnom pjevačkom natjecanju *Lav Mirski* u Osijeku 2015. osvaja prvu nagradu. Iste godine osvaja prvu nagradu na Međunarodnom natjecanju *Vera Kovač Vitkai* u Novom Sadu. Dobitnik je Rektorove nagrade

Fotografija: www.hnk-zajc.hr

2020. godine za sudjelovanje u projektu izvedbe opere Julesa Masseneta *Pepeljuga* Muzičke akademije u Zagrebu. Dobitnik je Nagrade *Ferdo Livadić* za najbolju umjetničku osobnost 18. Međunarodnog natjecanja mladih glazbenika *Ferdo Livadić*, održanoga u sklopu *Samoborske glazbene jeseni*. Pobjednik je 10. Hrvatskog natjecanja mladih glazbenih umjetnika *Papandopulo*. Nastupio je na Pijanističkom memorijalu *Ranko Filjak* u Petrinji, Festivalu svetoga Marka, Osorskim glazbenim večerima te *Samoborskoj glazbenoj jeseni* uz glasovirsku pratnju Lane Bradić. Također je nastupio na festivalu *Opera Selecta* u Trogiru. U ciklusu *Sfumato* nastupio je kao solist sa Zborom Hrvatske radiotelevizije u izvedbi *Male svečane mise* Gioachina Rossinija pod ravnanjem maestra Marca Korovicha. Nastupao je sa svjetski poznatom sopranisticom Adelom Zaharijom na zatvaranju 73. Dubrovačkih ljetnih igara 2022. godine uz Simfonijski orkestar HRT-a pod ravnanjem maestra Ivana Repušića. U sklopu projekta *Vivat Academia* ostvario je ulogu Nemorina u operi *Ljubavni napitak* Gaetana Donizettija. U HNK-u Zagreb prvi put je nastupio u ulozi Mehmeda Sokolovića u operi Ivana pl. Zajca *Nikola Šubić Zrinjski*. U HNK-u Zagreb te kao član Opernog studija *Giorgio Surian* HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci ostvario je ulogu Gastona u Verdijevoj operi *Traviata*, ulogu Spolette iz Puccinijeve opere *Tosca* te ulogu Tamina u Mozartovoj *Čarobnoj fruli*.

Matija Meić je član ansambla minhenskoga Državnog kazališta *Am Gärtnerplatz* u kojem je od 2015. do danas otpjevao cijeli niz baritonskih uloga, od kojih se posebno mogu izdvojiti naslovna uloga Verdijeva *Rigoletta*, Puccinijevi *Scarpia* (*Tosca*) i Marcello (*La Bohème*), naslovne uloge u operama *Dantonova smrt* Gottfrieda von Einema, *Seviljski brijač* G. Rossinija, *Don Giovanni* W. A. Mozarta te *Evgenij Onjegin* P. I. Čajkovskog. Također se iskazao u četverostrukoj ulozi zlobnika Lindorf / Coppelius / Dr. Mirakl / Dapertutto u *Hoffmannovim pričama* Jacquesa Offenbacha, zatim u ulozi Nicka Shadowa u *Životu razvratnika* Igora Stravinskog, Kralja u Orffovoj *Die Kluge* te u Donizettijevoj operi *Marija Stuart* kao Lord Cecil. Godine 2022. dobitnik je prestižne Nagrade *Bayerischer Kunstförderpreis* (Nagrada za zasluge u kulturi) bavarskoga Ministarstva kulture i znanosti. U sezoni 2022./2023. ostvario je i dva važna nastupa: austrijski, kao Renato u Verdijevu *Krabuljnom plesu* u Stadttheater Klagenfurt, te talijanski, kao Germont u Verdijevoj *Traviati* u Teatru Fraschini u Paviji. Također je nastupio u ulozi Verdijeva Renata u Theateru Bonn. Na svjetski poznatom festivalu *Bregenzerfestspiele* (*Svečane igre* u Bregenzu), Matija Meić je 2016. tumačio ulogu Pinga u Puccinijevoj operi *Turandot*. Na Festivalu *Rossini* u Bad Wildbadu u Njemačkoj najprije 2014. pjeva Don Alvara u Rossinijevoj operi *Put u Reims*, potom 2015. Taddea u *Talijanki u Alžiru* te Carla u modernoj premijeri opere *Sicilijanske večernje* Petera Josefa von Lindpaintnera (CD izdanje Naxos); tada mu je dodijeljena nagrada *International Belcanto Prize*. Suradnja s festivalom nastavlja se 2018. kad ostvaruje uloge Tobije Milla u Rossinijevoj *Bračnoj mjenici* (DVD izdanje *Velut Luna*) i Adonirama u praiizvedbi kantate *Cain* Francesca Carluccia. Od debija 2010. u HNK-u u Zagrebu ističu se uloge: naslovna uloga u operi *Rigoletto* (Giuseppe

Fotografija: www.teatar.hr

Verdi), Belcore u *Ljubavnom napitku* (Gaetano Donizetti), Figaro u *Seviljskom brijaču* (Gioacchino Rossini), Onjegin u operi *Evgenij Onjegin* (Petar Iljič Čajkovski) te Figaro u *Figarovu piru* (Wolfgang Amadeus Mozart) za koji mu je dodijeljena Nagrada hrvatskog glumišta. U HNK-u Split ostvario je uloge Escamilla (Bizetova *Carmen*), Figara (Rossinijev *Seviljski brijač*) 2018. te Renata (Verdijev *Krabuljni ples*) 2022. Na koncertnom podiju Matija Meić je surađivao s prestižnim orkestrima (Minhenska filharmonija, Simfonijski orkestr ORF-a, Liverpoolska kraljevska filharmonija, Helsinška filharmonija, lisabonski Orkestar Gulbenkian, Savaria simfonija, Zagrebačka filharmonija, Simfonijski orkestar HRT-a, Hrvatski barokni ansambl, Dubrovački simfonijski orkestar, Beogradska filharmonija, Kvintet Bečke filharmonije i WISE Ansambl iz Beča). Posebno njeguje izvođenje solopopijevki te je ostvario recitale diljem Hrvatske, kao i u Austriji, Njemačkoj i Finskoj.

Zagrebačka filharmonija orkestar je s više od 150 godina tradicije vrhunskog muziciranja u Zagrebu i Hrvatskoj. Promicatelj je glazbene umjetnosti diljem Hrvatske i kulturni veleposlanik Hrvatske u svijetu. Zaštitni je znak grada u kojem djeluje, glazbena institucija koja utjelovljuje urbanu sliku Zagreba kao srednjoeuropskoga središta glazbe, umjetnosti i kulture. Daleke 1871. koncertnim izvedbama simfonijske glazbe počinje profesionalna

Zagrebačka filharmonija

orkestralna aktivnost u Zagrebu. Taj se trenutak u povijesti glazbe smatra i začetkom Orkestra, koji je 1920. dobio naziv Zagrebačka filharmonija. Orkestar je cijelo vrijeme u hrvatskoj prijestolnici izvodio najbolju klasičnu glazbu, a njegovu povijest pisali su prvorazredni šefovi dirigenti: Friedrich Zaun, Milan Horvat, Lovro von Matačić, Mladen Bašić, Pavle Dešpalj, Kazushi Ōno, Pavel Kogan, Alexander Rahbari, Vjekoslav Šutej i David Danzmayr. Mnogi proslavljeni dirigenti nastupali su sa Zagrebačkom filharmonijom: Leopold Stokowski, Paul Kletzki, sir Malcom Sargent, Kurt Sanderling, Carlo Zecchi, Jean Martinon, Milan Sachs, Krešimir Baranović, Boris Papandopulo, Stjepan Šulek, Milko Kelemen, Igor Stravinski, Krzysztof Penderecki i drugi. U bližoj prošlosti s Orkestrom su surađivali Dmitrij Kitajenko, Lorin Maazel, Leopold Hager, Valerij Gergijev, sir Neville Marriner. Gostovali su i veliki solisti: Yehudi Menuhin, Antonio Janigro, Mstislav Rostropovič, Leonid Kogan, Luciano Pavarotti, Ivo Pogorelić, Montserrat Caballe, Alexander Rudin, David Garrett, Julian Rachlin, Shlomo Mintz, Mischa Maisky.

Zagrebačka filharmonija nastupala je u gotovo svim zemljama Europe, u Rusiji, SAD-u, Meksiku, Japanu, Omanu, Kini, Argentini i Kuvajtu. Redoviti je sudionik na Dubrovačkim ljetnim igrama i Muzičkom biennalu Zagreb. Orkestar već desetljećima potiče hrvatsko glazbeno stvaralaštvo izvođeći, praizvođeći i snimajući brojna djela hrvatskih autora. Posebnu brigu vodi o mladim talentiranim glazbenicima, a najboljima dodjeljuje nagradu za Mladog glazbenika godine.

Zagrebačku filharmoniju krasi i bogata diskografija ovjenčana brojnim nagradama, poput hrvatske diskografske nagrade *Porin*, i izdanjima za cijenjene hrvatske i svjetske diskografske kuće (Virgin Classics, Deutsche Grammophon, Naxos, Parma Recordings, Oehms classics). Godine 2017. i 2018. Zagrebačkoj filharmoniji dodijeljena je prestižna Nagrada grada Zagreba kao visoko javno priznanje zbog njezinih izvanrednih zasluga u promicanju glazbe i kulture.

Pod vodstvom svojega šefa dirigenta Dawida Runtza, Zagrebačka filharmonija nastavlja uspješnu koncertnu djelatnost.

Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije jedan je od najstarijih europskih radijskih orkestara: nastao je iz orkestra osnovanoga 1929. godine pri tadašnjem Radiju Zagreb, samo šest godina nakon osnutka prvoga europskog radijskog orkestra. Današnji naziv nosi od 1991. godine. U početku vezan isključivo uz program, od 1942. nastupa i javno, no izravni prijenosi koncerata i snimanja ostaju sastavni dio njegova djelovanja.

Prvi javni koncertni ciklus, uz nazočnost publike i radijski prijenos, održan je u Hrvatskome glazbenom zavodu. Među tadašnjim dirigentima najčešće su Lovro pl. Matačić, Krešimir Baranović, Boris Papandopulo, Mladen Pozajić, Dragan Gürtl, zatim Friedrich Zaun, Milan Sachs, Slavko Zlatić, Ferdinand Pomykalo... U poslijeratnim godinama svoj dirigentski rad uz Orkestar ponajviše vežu Milan Horvat, Antonio Janigro i Stjepan Šulek, a 1962. uvodi se

Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije

Fotografija: Jasenko Rasol

mjesto šefa dirigenta. Šefovi dirigenti bili su Pavle Dešpalj, Krešimir Šipuš, Josef Daniel, Oskar Danon, Milan Horvat, Uroš Lajovic, Vladimir Kranjčević, Nikša Bareza i Enrico Dindo. Od sezone 2022./2023. šef dirigent je Pascal Rophé.

Jedinstvenom programskom orijentacijom, u čijem je središtu neprekidno izvođenje i poticanje nastanka djela hrvatskih autora, uz njegovanje standardnog, ali i manje poznatog repertoara, Simfonijski orkestar HRT-a profilirao se u jedno od ključnih izvođačkih tijela u Hrvatskoj. I tijekom Domovinskoga rata, početkom devedesetih godina 20. stoljeća, simfoničari su održali desetke koncerata na bojištima, od Osijeka, Pakraca, Lipika, Đakova, Gospića, Vinkovaca i Bošnjaka do Šibenika, Zadra, Karlovca, pa i Sarajeva. Orkestar redovito sudjeluje na festivalima i manifestacijama, kao što su Muzički biennale Zagreb, Dubrovačke ljetne igre, Osorske glazbene večeri, Glazbene večeri u Sv. Donatu, edukativni koncerti za djecu i mlade u suradnji s Hrvatskom glazbenom mladeži, natjecanja mladih glazbenika. U novije vrijeme Orkestar je neizostavni sudionik popularnoga ciklusa koncerata HRT-a *Sunčana strana Prisavlja*. Koncerti dugogodišnjih pretplatničkih ciklusa, samostalnoga *Majstorskog ciklusa* i ciklusa u suradnji sa Zborom HRT-a – *Kanconijer*, na kojima ugošćuje vodeće hrvatske i strane dirigente i soliste, izravno se prenose na Trećem programu Hrvatskoga radija i emitiraju na Trećem programu Hrvatske televizije. Velik broj audiosnimki i videosnimki Orkestra pohranjuje se u arhivu HRT-a i dostupan je preko multimedijske platforme HRTi.

Među mnogim dirigentima i solistima s kojima je Orkestar surađivao bili su Igor Markevič, Franz Konwitschny, Claudio Abbado, Lorin Maazel, Zubin Mehta, Ernst Bour, Krzysztof Penderecki, André Navarra, Leonid Kogan, Henryk Szeryng, Aldo Ciccolini, Ruža Pospiš-Baldani, Dunja Vejzović, Dubravka Tomšič-Srebotnjak, Rudolf Klepač, Ivo Pogorelić, Vladimir Krpan, Mstislav Rostropovič, Maksim Fedotov, Edita Gruberova, José Carreras, Ruggero Raimondi, Barbara Hendricks, Luciano Pavarotti... U posljednjih nekoliko sezona na čelu Orkestra gostovali su, primjerice, Ivo Lipanović, Aleksandar Marković, Valerij Poljanski, André de Ridder, Ivan Repušić, Johannes Kalitzke, Pascal Rophé, Stanislav Kochanovsky, Pierre-André Valade, Daniele Rustioni, John Axelrod..., a među solistima bili su Elina Garanča, Bryn Terfel, Piotr Beczala, Aleksandar Madžar, Ivo Pogorelić, Radovan Vlatković, Martina Filjak, Alexander Buzlov, Håkan Hardenberger, Roman Simović, Andrea Lucchesini, Aljoša Jurinić, Monika Leskovar, Petrit Çeku, Sharon Kam, Misha Maisky, José Cura, Beatrice Rana, Cameron Carpenter, Aleksej Volodin, Benedetto Lupo, Maksim Risanov, Asier Polo, Sergej Krilov, Massimo Quarta i Diana Damrau.

U diskografskom opusu ističu se autorski albumi hrvatskih skladatelja Stjepana Šuleka, Milka Kelemena i Mire Belamarića, serija CD-ova posvećenih šefovima dirigentima Orkestra te CD *Donizetti Heroines* s Elenom Mošuc, Zborom HRT-a i maestrom Ivom Lipanovićem (Sony Classical, 2013.). Peterostruki album *Stjepan Šulek (1914. – 1986.): 8 simfonija* (HRT, Cantus, HDS, 2013.) nagrađen je diskografskom nagradom *Porin*. Izvedba *Koncerta za alt-saksofon i orkestar* Pavla Dešpalja, uz solista Gordana Tudora, pod ravnanjem maestra Pavla Dešpalja, osvojila je *Porin* 2016. u kategoriji najbolje izvedbe klasične skladbe. Među recentnim izdanjima su snimke prve hrvatske opere *Ljubav i zloba* Vatroslava Lisinskog, pod vodstvom Mladena Tarbuka (HRT, 2017.) te opere *Nikola Šubić Zrinjski* Ivana pl. Zajca, pod ravnanjem Ive Lipanovića (HRT, 2018.) i *Porin* Vatroslava Lisinskog, pod vodstvom Pavla Dešpalja (HRT, 2020.), uz *Povijesni koncert 1916.: stoljeće poslije* (HRT, 2021.). U povodu 80. obljetnice postojanja, objavljena je monografija o djelovanju Orkestra, uz dvostruki album na koji su uvrštene snimke dotadašnjih šefova dirigenata. Simfonijski orkestar HRT-a dobitnik je nagrade *Judita* 59. Splitskog ljeta (2013.).

Zbor Hrvatske radiotelevizije osnovan je 1941. godine za potrebe tadašnjega radijskog programa. Djelujući najprije kao komorni ansambl, s vremenom je prerastao u prvi veliki profesionalni zbor u Hrvatskoj.

Od samih početaka, Zbor HRT-a, koji taj naziv nosi od 1991. godine, nastupao je i samostalno i uz Simfonijski orkestar HRT-a. Izvođački širok repertoar, od renesansne do suvremene glazbe, a *cappella* i uz instrumentalnu pratnju, iskazuje iznimnu svestranost, koja mu je donijela gostovanja diljem Europe te suradnje s mnogim istaknutim dirigentima i skladateljima. Među njima je i Igor Kuljerić, čije su stvaralaštvo i dugogodišnje vodstvo ostavili snažan trag i čije su skladbe danas trajni dio repertoara Zbora. Kao šefovi dirigenti, Zbor su predvodili i Slavko Zlatić, Sergije Rainis, Vladimir Kranjčević te Tonči Bilić, na čiji je poticaj 1998. godine pokrenut samostalni pretplatnički ciklus *Sfumato* u sklopu kojega su premijerno predstavljene mnoge skladbe hrvatskih autora i antologijski zbornici opusi iz svjetske baštine. Na inicijativu maestra Bilića, Zbor HRT-a primljen je 2016. u udruženje najuglednijih europskih komornih zborova *Tenso*.

Zbor Hrvatske radiotelevizije

Fotografija: Jasenko Rasol

Diskografska ostvarenja čine hvaljena i nagrađivana izdanja; među novijima su opere *Ljubav i zloba* te *Porin* Vatroslava Lisinskog i *Nikola Šubić Zrinski* Ivana pl. Zajca, *Mir, zlato, tamjan*; zatim *Nebo i zemlja* Tomasa Cecchinija; *Vatroslav Lisinski: Zborovi i popijevke*; *Boris Papandopulo: Hrvatska misa*. Uz soliste i Orkestar Minhenskoga radija, pod ravnanjem maestra Ivana Repušića, Zbor je sudjelovao u izvedbi opere *Ero s onoga svijeta* Jakova Gotovca u Münchenu, što je objavljeno 2020. u izdanju cpo i BR-Klassik.

Od sezone 2017./2018. na čelu ansambla kao šef dirigent je maestro Tomislav Fačini.

Utemeljenjem stalne Opere u Zagrebu, osnovan je 1870. godine, u vrijeme ravnateljstva Ivana pl. Zajca, i stalni operni zbor. Zbor je u to vrijeme imao 13 muških i 13 ženskih članova, a danas **Zbor Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu** ima 33 pjevačice i 33 pjevača. Od samih početaka sudjelovao je u opernim, ali i u operetnim predstavama koje su se davale u matičnoj zgradi i u Malom kazalištu na Tuškancu. Iako je Opera imala prekida u svojem djelovanju, repertoar se održavao povremenim nastupima, tako da se razvijao i operni zbor. Tijekom desetljeća Zbor je sudjelovao u brojnim opernim izvedbama koje tvore golem opus u kojem su zastupljena gotovo sva svjetska i domaća operna djela te brojne domaće

Zbor Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu

Fotografija: Zbor Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu

praizvedbe. Svoju kvalitetu pokazao je i na brojnim svjetskim turnejama i gostovanjima, od Tokija do Berlina, a osobita mu je čast iskazana pozivom Herberta von Karajana da jednu sezonu bude u Salzburgu stalnim zborom u sklopu opernih izvedbi. Osim gostovanja i nastupa s nacionalnom Operom, zbor Hrvatskoga narodnog kazališta u nekoliko je navrata samostalno nastupao u Francuskoj (Montpellier, Arles, Nancy) i Italiji, dok su pojedini članovi Zbora također bili pozivani kao gosti u brojne europske zemlje.

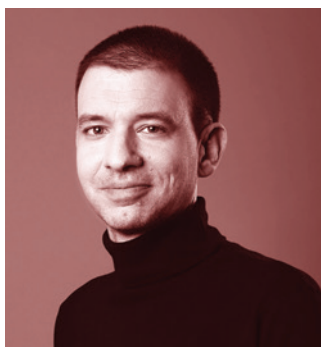
Akademski zbor Ivan Goran Kovačić, utemeljen 1948. godine, vodili su brojni istaknuti hrvatski dirigenti. U podužem popisu domaćih i inozemnih umjetnika, solista, dirigenata i orkestara s kojima je Zbor ostvario suradnju ističu se: Lovro pl. Matačić, Milan Horvat, Zubin Mehta, sir Yehudi Menuhin, Krzysztof Penderecki, Lorin Maazel, Enrico Morricone, Kurt Masur, Dmitrij Kitajenko, Valerij Gergijev, sir Neville Marriner, Vladimir Ruždjak, Ruža Pospiš-Baldani, José Carreras, Andrea Bocelli, Inva Mula, Bečki simfoničari, Moskovska državna filharmonija, Orkestar Nacionalne opere u Monte Carlu, Litavski nacionalni simfonijski orkestar, Izraelski simfonijski orkestar i drugi. Zbor je gostovao diljem Europe, SAD-a i u Aziji. Visoki interpretativni dosezi Zbora potvrđeni su brojnim nagradama i priznanjima (Rektorova nagrada, Nagrada grada Zagreba i Nagrada *Vladimir Nazor*).

Akademski zbor Ivan Goran Kovačić

Fotografija: Akademski zbor Ivan Goran Kovačić

Luka Vukšić studij dirigiranja završio je 1999. godine u klasi maestra Igora Gjadrova na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Poslijediplomski studij završio je na katedri za orkestralno dirigiranje Akademije *Ferenc Liszt* u Budimpešti, u klasi maestra Ervina Lukácsa i Tamása Gála. Usavršavao se na seminarima RONALDA ZOLLMANA, JURIJIA SIMONOVA I KONRADA VON ABELA. Dobitnik je Nagrade Hrvatske glazbene mladeži *Ivo Vuljević* za najuspješnijega mladog glazbenika 2000. godine, od kada i djeluje kao stalni dirigent Akademskog zbora *Ivan Goran Kovačić*. Od 2001. godine kao korepetitor, zborovođa i dirigent redovito surađuje sa Zborom Hrvatske radiotelevizije. Od svibnja 2016. godine zborovođa je u Operi HNK-a u Zagrebu. S Akademskim zborom *Ivan Goran Kovačić* i Zborom HRT-a izveo je brojna djela hrvatskoga i svjetskoga zbornog repertoara. Kao zborovođa surađivao je s istaknutim dirigentima, poput sir Nevillea Marrinera, Krzysztofa Pendereckog, Dmitrija Kitajenka, Milana Horvata, Vladimira Kranjčevića, Nikše Bareze, Uroša Lajovica, Ennija Morriconea, Stevena Sloanea, Noama Sheriffa, Pavela Kogana, Aluna Francisa, Leopolda Hagera, Michaela Schønwandta i Justusa Frantza. Ravnao je vodećim hrvatskim orkestrima (Zagrebačka filharmonija,

Fotografija: www.hnk.hr

Simfonijski orkestar HRT-a, Dubrovački simfonijski orkestar, Hrvatski barokni ansambl i Riječka filharmonija). Velik broj njegovih nastupa emitiran je na radiju i televiziji. Redovito i vrlo uspješno nastupa i u inozemstvu: Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Austriji, Mađarskoj, Slovačkoj i Meksiku.

Ivan Ščepanović (Split, 1995.) glazbeno obrazovanje počeo je u Glazbenoj školi Josipa Hatzea u Splitu, a potom se upisao na studij orgulja pri Institutu za crkvenu glazbu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu koji završava 2018. u klasi Mirte Kudrne. Iste godine na Muzičkoj akademiji u Zagrebu počinje diplomski studij orgulja u klasi Ljerke Očić, koji završava 2020., a 2019. upisuje se i na studij dirigiranja na Odsjeku za dirigiranje Muzičke akademije u Zagrebu, u klasi Mladena Tarbuka, gdje je trenutno student pete godine. U vrijeme školovanja osvaja i nagrade, među kojima se ističu nagrade na natjecanjima HDGPP-a (2014. te 2019., kad osvaja prvu nagradu pod mentorstvom Ljerke Očić) kao i dvije individualne Dekanove nagrade te Rektorove nagrade za sudjelovanje u akademskim projektima. U vrijeme studija svoje orguljsko i dirigentsko umijeće usavršava na seminarima s mnogim dirigentima i orguljašima, među kojima su Pascal Rophé, Marc Korovich, Daniel Reuss, Thomas Ospital i Wolfgang Kogert. U dosadašnjem umjetničkom djelovanju surađivao je s ansamblima među kojima su Simfonijski orkestar i Zbor HRT-a, Puhački orkestar Oružanih snaga RH i Orkestar Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu. Na Muzičkoj akademiji dirigira i priprema većinu projekata; ističu se dirigentski angažmani u oratoriju *Uskrsnuće* Georga Friedricha Händela te opera *Amfitrion* Borisa Papandopula, kojom je ravnao u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu. Od 2022. je dirigent i umjetnički voditelj Akademskog zbora *Ivan Goran Kovačić*, s kojim ostvaruje suradnje sa Zagrebačkom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom i Zborom HRT-a i drugim hrvatskim ansamblima. U sezoni 2023./2024. angažiran je kao stipendist Opere HNK-a u Zagrebu.

Fotografija: Akademski zbor Ivan Goran Kovačić

Fotografija: Wikimedia / Joseph Karl

Kad su 1977. u svemir poslane međuzvjezdane sonde *Voyager 1* i *Voyager 2*, u unutrašnjosti obiju svemirskih letjelica bile su i dvije identične zlatne ploče (engl: *Voyager Golden Records*), a svaka je, osim raznovrsnog slikovnog, sadržavala i fonografski materijal, najrazličitije šumove i zvukove sa Zemlje, kao i tonske zapise 27 glazbenih komada svih žanrova i sa svih kontinenata. Svrha toga nauma bila je eventualnim inteligentnim 'formama' izvanzemaljskog života – ako bi došlo do kontakta s njima – predstaviti ljudski rod! Osim skladbi Bacha, Mozarta i Stravinskog, od klasične glazbe na pločama su bile i snimke prvoga stavka *Pete simfonije* i petoga stavka *Gudačkog kvarteta* op. 130 **Ludwiga van Beethovena** (Bonn, 17. prosinca 1770. – Beč, 26. ožujka 1827.). Zbog tadašnjih vrlo ograničenih mogućnosti pohrane informacija i skućenog raspoloživog prostora, odabir dviju Beethovenovih skladbi (jedino je Johann Sebastian Bach bio zastupljen s više glazbenih komada od njega – čak tri!) nsvakadašnje je svjedočanstvo i izraz divljenja tima znanstvenika koji su osmislili projekt (voditelj im je bio slavni astrofizičar Carl Sagan) Beethovenovu glazbenom geniju. No sasvim je izvjesno da bi – uz samo malo više podatkovnog prostora – mjesto na letjelicama *Voyager* našla i Beethovenova ***Deveta simfonija u d-molu, op. 125***, jedno od najizvođenijih, najpoznatijih i najintrigantnijih glazbenih djela u povijesti čovječanstva! Ta hipoteza čini se potpuno vjerojatnom to više što to genijalno ljudsko djelo u svojoj najdubljoj jezgri skriva 'kozmička pitanja', sadrži ne samo metafizičke odrednice i elemente imanentne ljudskom rodu nego dodiruje nedokučive sfere koje bi – dopustimo si u ovoj veseloj prilici obilježavanja Dana Dvorane i dozu humora – i svemircima bile vrlo zanimljive.

A zašto je Beethovenova *Deveta simfonija* „kulturni simbol enormne važnosti“ (Nicholas Cook), „gigantska kreacija“ i „djelo koje nam je otkrilo magične tajne svete umjetnosti koje nikad prije nismo čuli, a ni mogli zamisliti“ (kako su to sročili glazbeni kritičari u prilici praizvedbe djela u Beču 7. svibnja 1824.) zaslužila zvjezdani status jednoga od najslavnijih umjetničkih djela u povijesti, kao i potencijalno mjesto 'putnika' u svemir u misiji predstavljanja najviših kreativnih dostignuća ljudske vrste?

Neki od odgovora na to pitanje danas su već *loci communes*: ponajprije činjenica da je *Deveta simfonija* prva simfonija u povijesti u kojoj se u finalnom stavku osim orkestra pojavljuje i ljudski glas – vokalni solisti i mješoviti zbor, a kao tekstovni predložak Beethovenu je poslužila *Oda radosti*, najpoznatija pjesma Friedricha Schillera, a vjerojatno i najpoznatije djelo pokreta njemačke književnosti znanog kao *Sturm und Drang* (prema istoimenoj drami *Oluja i nagon* književnika Friedricha Maximiliana von Klingera) koji obuhvaća razdoblje od otprilike 1765. do 1785. godine. Monumentalnošću i impozantnim trajanjem od 70 minuta, *Simfonija* je znatno nadmašila i 'razmaknula' okvire dotad uvriježenih dimenzija vrste. Beethoven je, prema Wagnerovim riječima, „napustio stari svijet orkestralne glazbe, da bi otkrio novi“ te „iskovao ključ“ za glazbena djela budućnosti – za vebna simfonijska djela romantizma i moderne (počevši od Schuberta, Schummana, preko Brahmsa, pa sve do Brucknera i Mahlera), ali i za otvaranje 'dveri' u prostranstva *glazbene drame* i otkrivanje novih perspektiva operne umjetnosti. Autograf *Devete simfonije* 2001. postao je i dijelom kulturne baštine čovječanstva pod zaštitom UNESCO-a. *Simfonija* ima i besprimjernu 'političku prošlost', a demokracija nikad nije imala monopol nad njom: ruski revolucionar i anarhist Mihail Aleksandrovič Bakunjin prilikom izvedbe djela u revolucionarnom Dresdenu 1849., s barikada je poručio da „ako bi sva glazba svijeta došla u opasnost da bude uništena

u nadolazećim kataklizmama i požarima civilizacije, *Devetu* bi trebalo spasiti i po cijenu vlastitih života“. U godinama Drugoga svjetskog rata bila je glavna ‘paradna točka’ nacističke glazbene kulture, a 1942. Wilhelm Furtwängler ju je izveo na svečanosti proslave Hitlerova rođendana. Estetičari totalitarnog komunističkog sustava u Kini, notorne Kulturne revolucije, proglasili su je paradigmom kapitalizma i buržoazije, a time i reakcionarnih vrijednosti pa je dobila status državnog neprijatelja. Naposljetku, 1972. melodiju *Ode radosti* iz posljednjega stavka simfonije, Vijeće Europe proglasilo je službenom himnom Europske unije. *Deveta simfonija* izvođena je i u prigodi svečanoga obilježavanja ujedinjenja dviju Njemački, i to na dva koncerta, 23. i 25. prosinca 1989. u Berlinskoj filharmoniji i u Schauspielhausu (današnjem Konzerthausu) u Berlinu, kojima je ravnao Leonard Bernstein. Tako je *Deveta*, u konačnici, postala i jedan od velikih simbola svjetskoga jedinstva.

No upravo je *Oda radosti* ključ popularnosti, kontroverznosti i intrigantnosti *Devete simfonije* jer, nažalost, većina prosječnih ljubitelja glazbe nikad nije pokušala proniknuti u čudesnu formalnu arhitekturu djela, njezino zadivljujuće motivsko tkanje, u kojem se zrcali genijalni duh i inovacije u simfonijskoj strukturi koje su za ono doba bile gotovo blasfemične. Beethovenova najpoznatija simfonija svojevrsna je sfinga čije tajne još i danas zbunjuju najveće svjetske muzikologe i na čija mnoga pitanja još uvijek nemamo odgovore; ona su i dalje mjesta prijepora, misterija i nedoumica. Dakako da golemu energiju i vulkansku snagu izraza Beethovenova remek-djela – čak i bez poznavanja osnovnih teorijskih načela klasične glazbe – osjećamo ‘na koži’ poput užarene magme doslovno već od prve sekunde. Veliki njemački majstor, osim bogomdanih intelektualnih sposobnosti i genijalne muzikalnosti, imao je milost od Svevišnjega dobiti i nadahnuće. Unatoč tomu, nevjerojatna je njegova borba za svaku glazbenu ideju, svaku melodijsku liniju, svaki takt glazbe. Jedno od svjedočanstava tih titanskih napora je i melodija *Ode radosti* za koju postoji velik broj skica i zapisa u ostavštini: prve skice za prvi i drugi stavak djela potječu još iz 1815. U definitivnoj verziji *Simfonije*, Beethoven rabi tek prve tri strofe i tri kora iz kasne verzije Schillerove *Ode*, objavljene 1803. Gotovo je nevjerojatno koliko je ta jednostavna, gotovo priprosta melodija folklornoga prizvuka namučila velikoga glazbenika i u kakvim je neslućenim mukama stvorena! Ipak, skladatelj je imao jasnu viziju: simfonija, kao krunska, ‘kraljevska’ glazbena vrsta, imala je zadatak obratiti se razumljivim jezikom najširim krugovima slušateljstva! Beethoven je ideja o uglazbljivanju *Ode* progonila gotovo polovicu života: postoje pisani tragovi koji svjedoče da je skladatelj još 1803. svojem izdavaču Simrocku „želio prodati“ svoju popijevku pod nazivom *An die Freude*, kojoj danas, nažalost, nema ni traga ni glasa. Iz 1818. imamo već vlastoručni majstorov zapis o planovima za posljednji stavak simfonije, u kojem „jedan za drugim ulaze glasovi“. Iako su ideje polako i dugo dozrijevale u skladateljevoj fantaziji, realizacija i intenzivan rad na djelu trajao je ‘tek’ devet mjeseci – između svibnja 1823. i veljače 1824., dakle djelo je nastajalo upravo u ovo vrijeme prije točno dvije stotine godina!

Zanimljiva su i svjedočanstva s praizvedbe 21. ožujka 1824. Iako je Beethoven *Devetu simfoniju* pisao na naruđbu Londonskoga filharmonijskog društva, djelo je prvi put izvedeno u bečkom kazalištu Kärntnerthor. Za izvedbu su kazališni orkestar i zbor bili ‘pojačani’ glazbenicima bečkoga Društva prijatelja glazbe. Gotovo grotesknom doima se činjenica da je Beethoven, tada već gotovo potpuno gluhi (iako je, prema najnovijim

istraživanjima, veliki majstor imao dana kad je čuo bolje, ali i onih kad nije čuo gotovo ništa), i sâm bio na pozornici i dirigirao izvedbu (na čemu je inzistirao!), iako je sa solistima, orkestrom i zborom potajno bilo dogovoreno da striktno gledaju i prate upute samo drugog dirigenta Michaela Umlaufa i koncertnog majstora Ignaza Schuppanzigha. Za koncert je vladalo veliko zanimanje i kazalište je bilo ispunjeno do posljednjega mjesta. Simpatično, no zapravo tragikomično djeluje zapis violinista Josepha Böhma koji je svirao u orkestru, kako je Beethoven „stajao točno ispred dirigenta Umlaufa i dirigirao bacajući se naprijed-natrag poput luđaka, u jednom trenutku istežući se do krajnjih granica prema naprijed, a u drugom iz čučnja, i gotovo s poda, mlatarao rukama kao da istovremeno želi svirati sve instrumente, ujedno pjevajući i sve glasove u zboru“. Te večeri, unatoč tragičnim okolnostima toga Beethovenova ‘angažmana’ kao dirigenta, veliki majstor je doživio jedan od najvećih trijumfa u svojoj karijeri. Još za izvođenja drugog stavka, *Scherza*, publika je, osjetivši visoki napon uvodnih taktova, gotovo instinktivno počela pljeskati, prekinuvši načas izvedbu. Nakon posljednjih, usijanih, magičnih taktova *Simfonije*, oduševljenje je doseglo vrhunac i mnoštvo je, zahvaćeno euforijom, povicima i divljim, frenetičnim i srčanim pljeskom, dalo oduška svojem ushitu. Duboko tragičnim doima se jedan od izvještaja s koncerta da je Beethoven u tom blještavom trenutku – okrenut, dakako, publici leđima i ne percipirajući situaciju, i dalje gledao u svoje note, sve dok mu sopranistica Caroline Unger nije lagano dodirнула rame i dala znak da se okrene i pogleda ozareno mnoštvo čije oduševljene uzvike nije mogao čuti. Taj prizor, koji je već postao dio mita o genijalnom majstoru (pa čak je i ovjekovječen u nekoliko holivudskih filmova!), ujedno je i arhetipski primjer njegove tragične sudbine. Međutim, u stručnim krugovima sve do danas nije potvrđen kao provjereno istinit.

No sama *Simfonija* – četiri stavka, od kojih je svaki remek-djelo – u trenutku kad je završena, ‘odvojena’ je od sudbine velikoga majstora: osobne patnje, borbe s bolešću (u to vrijeme Beethoven je osim rapidnog gubitka sluha bio suočen i s ozbiljnom bolešću očiju), otežana komunikacija s bližnjima, nedostatak ljubavne sreće koja mu je okrutno ‘sudbinski’ oduzeta, sve je to sasvim sigurno, metaforički rečeno, kroz imaginarnu pupkovinu kojom su povezani umjetnik i umjetničko djelo, našlo put u samu glazbu. U nastojanju da materijalizira golemu energiju i uobličiti svoje glazbene ideje, skladatelj je sustavno istraživao granična područja svojega izraza i pokušao pronaći ‘alate’ kojima bi ih adekvatno transformirao u zvuk i arhitekturu djela. Vibrantni, misteriozni početak prvog stavka jedan je od takvih primjera: na razvoju koncepta „dvostruko punktiranih ritmova“ kojima je mogao izraziti takvu golemu dramatsku napetost, Beethoven je radio, usavršavao ga i eksperimentirao dugo godina. I harmonijski i formalni plan *Simfonije*, kao i sam koncept vrste kao takve, majstor je obogatio originalnim rješenjima i vlastitim ‘izumima’. Djelo je zamišljeno kao herojska, sudbinska borba, probijanje kroz mračne predjele i dramatično putovanje iz tame prema svjetlu. Prvi stavak, iako ima oblik pregledne sonatne forme, na kraju, za ono vrijeme sasvim neuobičajeno, donosi veliko proširenje – masivnu *codu* – koja je nalik na posmrtnu koračnicu. Taj formalni dio koji kao da živi vlastitim životom izvan cjeline i koji pripada onim nerazjašnjivim misterijima djela (možda nekog prešućenog autobigrafskog doživljaja transponiranoga u glazbu?) jedan je od istinskih magičnih trenutaka punih ljepote, koje su Beethovenovi suvremenici, sputavani uzusima prošlih vremena, poimali pak kao „nasilje nad tradicijom“. Drugi stavak, *Scherzo*, briljantna je sinteza nekoliko formalnih oblika: tradicijom uvriježenog *scherza* s trijom koji je istovremeno i sonatna forma s elementima fugata! Već

spomenuta motivska prožetost stavaka i tu dolazi do izražaja, što potvrđuje i majstorski transformiran, ali još uvijek jasno prepoznatljiv motiv s početka prvoga stavka na samom početku drugoga. *Scherzo*, koji bismo mogli okarakterizirati kao ‚veselje uz pomalo bolnu grimasu stisnutih zubi‘ obiluje i dramatičnim trenucima i uzbudljivim učestalim udarcima timpana koji se tek nakratko smiruju u idiličnom triju. Genijalna je i ritamska struktura stavka: izmjena trokrotnih i četverotaktnih fraza (*Ritmo di tre e quattro battute*) i poletni plesni pokret uvijek nas iznova zatravljaju tijekom cijeloga stavka. Treći stavak (*Adagio*) skladan je u obliku teme s nekoliko varijacija. Tema, predivni pjev pun topline, poetike i nebeske melankolije, doživljava metamorfoze prelijevajući se u uvijek novim bojama koje skladatelj postupno unosi sa svoje bogate zvukovne palete. Kritičar bečkoga časopisa *Theater Zeitung* piše da nas Beethoven vodi u „najdublja prostranstva osjećaja, gdje svjetlacavo zlato duše plamt u svoj svojoj čistoći...“ No četvrti stavak, koji su Beethovenovi suvremenici s velikim nestrpljenjem očekivali i neprijeporno doživjeli poput kometa koji se pojavljuje jednom u tisuću godina i blista nadzemaljskim sjajem, neprijeporno je dragulj u kruni cijele *Simfonije*! Na samom otvaranju najprije je zazvučao ‚krik‘ cijeloga orkestra koji je Wagner nazvao „fanfarama užasa“ (*Schreckensfanfare*) i koji je u vrijeme praizvedbe djela sasvim sigurno zvučao kao s drugog planeta (u to vrijeme izraz kakofonija nije postojao!), a žestinom je zasigurno preplašio sve prisutne. Sasvim neobična, rastrgana struktura recitativa kontrabasa i citata fragmenata tema prethodnih stavaka još je više zamaglila glazbeno događanje i nije dala naslutiti smjer u kojem će se kretati glazbeni tijek: taj početak četvrtog stavka u pravom smislu riječi možemo nazvati *revolucionarnim*, sagledavajući ga kroz optiku vremena i tradicije u kojem je nastao. Nakon namjerno kaotičnog uvodnog dijela i ponovnog javljanja „fanfara užasa“, tenor, prvi put u povijesti simfonijske vrste, izgovara riječi: „Prijatelji, ne ove tonove, nego ugodnije nam dajte i radosnije da zapjevamo!“ One nisu dio Schillerove *Ode*; proizišle su iz Beethovenova pera. Taj veličanstveni, jedinstveni povijesni trenutak, metaforički rečeno, poziv je na inicijaciju: kretanje na put prema svjetlu, boljoj budućnosti, istovremeno napuštanje prošlosti i sadašnjosti, otiskivanje prema žalima boljega svijeta. Iako je i prije toga trenutka Beethoven propustio nekoliko tračaka svjetla u svoje velebno djelo, to je trenutak ozarenosti, preobražaja i spoznaje. Tema radosti najprije u dionici tenora solo, a onda u glasovima cijeloga zbora biva osvijetljena blještavim, nadzemaljskim svjetlom. Potom se preobražava u nizu varijacija, tonskih metamorfoza, i disperzira u tisuću boja čarobnog zvukovnog i doživljajnog spektra. Uz neobičan početak i nekoliko ubačenih ‚epizoda‘, varijacijski postupak čini i osnovnu skladateljsku tehniku kojom se generira forma cijeloga stavka. Gotovo ‚infantilnom‘ fizionomijom ističe se varijacija teme – tzv. turska glazba (*Alla marcia*), koja utjelovljuje anđeosko, gotovo djetinje prostodušno, nepomučeno veselje. Jedan od ekstatičnih vrhunaca stavka i svakako najpoznatiji njegov dio je i iznošenje jezgre *Ode* (incipit teksta: „Radosti, božanska iskro, divna kćeri edenska“) u *tutti* zvuku cijeloga zbora i orkestra. Iznenaduje i nevjerovatno bogatstvo, kompleksnost i raznolikost materijala koji se pojavljuje u nastavku: u tom kontekstu posebice se ističu Schillerovi stihovi i njihovo čudesno uglazbljenje *Brüder - überm Sternenzelt / Muß ein lieber Vater wohnen* (u doslovnom prijevodu: *Braćo, iznad zvjezdanog svoda sigurno obitava dobar Otac*), u kojem kao da je glazbom dočarano titranje bezbrojnih zvijezda i stvorena glazbena slika transcendentalne snage. To je ujedno i teološki pleksus djela i točka u kojoj Beethoven glazbom tumači Schillerovu metafizičku misao. To neobično mjesto pokrenulo je lavinu interpretacija, od kojih u ovoj prilici donosimo onu muzikologa Nicholasa Cooka: prema

njemu, glazba je na tom mjestu utjelovljenje kozmičke praznine, a Cook se i poziva na jedan od zapisa samog Beethovena u njegovim konverzijskim bilježnicama (kojima se koristio za komunikaciju zbog gluhoće) – u njemu se čuje odjek glasovitih riječi njemačkoga filozofa Immanuela Kanta iz njegove *Kritike praktičnog uma*: „Zvezdano nebo nada mnom i moralni zakon u meni.“ Kraj stavka jedna je od najimpresivnijih glazbenih slika ikad stvorenih: ako je cijela *Simfonija* točka u beskraju povijesti glazbe u kojoj se presijecaju silnice simfonijskih formalnih obrazaca, barokne fuge, izražajna sredstva romantike i sasvim osebujni, osobni svijet zvukova Ludwiga van Beethovena, onda se na vrhuncu četvrtoga stavka tom bogatstvu pridružuju i iskustva i senzacije operne glazbe: opijenost, ekstatičnost, ljepota melodija, zvukovi koji nas gotovo dovode do transa i neopisivoga osjećaja sreće. Sve se to poput raskošnog slapa nebeske ljepote iz najviših visina slijeva na nas i čini nas – barem na tren u kojem zaboravljamo sve zemaljske jade i muke – istinski sretnima. Da nije bilo Beethovena, život svih onih koji duboko osjećaju i vole glazbu bio bi siromašniji za golemo i gotovo orgazmičko iskustvo.

I što na kraju reći o viziji i utopijskim idejama velikoga Schillera (u duhu našega Ujevića odjeknule su kao „pobratimstvo lica u svemiru“!), a koje je Beethoven genijalno pretopio u glazbu? *Alle Menschen werden Brüder!* Božanstvene li misli!... Nakon svih okrutnosti koje je čovjek čovjeku činio diljem svijeta, u rovovima Verduna, u nacističkim koncentracijskim logorima, na ulicama Hirošime, a danas Gaze i Ukrajine, možemo li se prepustiti euforiji i povjerovati divnim stihovima i genijalnoj glazbi? Jedan od odgovora daje i važan Beethovenov biograf Maynard Solomon: „Ako izgubimo svijest o transcendentim prostranstvima igre, ljepote i bratstva koje portretiraju velika afirmativna djela naše kulture, ako izgubimo san o *Devetoj simfoniji*, ne preostaje nam ništa kao protuteža terorima civilizacije koji sve proždiru, ništa što bismo kao paradigmu ljudskih potencijala mogli suprotstaviti Auschwitzu i Vijetnamu.“ Možemo se utješiti i riječima skladatelja Maxa Raphaela: „Umjetničko djelo drži ljudsku kreativnu snagu u kristalnim posudama iz kojih ih se ponovno može transformirati u živu energiju.“ Ujedno, jedan od odgovora na postavljeno pitanje je i parafrazirana misao austrijskoga književnika Karla Markusa Gaußa da, bez obzira na sve okolnosti i patnje čovječanstva koje se događaju oko nas i tište nas, imamo pravo na trenutak sreće i vjere u bolju budućnost. S tom mišlju prepuštamo se opojnoj, dobronosnoj, uzbudljivoj, veličanstvenoj glazbi grandioznoga Beethovenova remek-djela!

Davor Merkaš

Friedrich Schiller
An die Freude / Radosti
 prepjev: Sead Muhamedagić

*Stihovi koje je uglazbio Ludwig van Beethoven u 4. stavku *Devete simfonije* u d-molu, op. 125 označeni su narančastom bojom.

*O Freunde, nicht diese Töne!
 Sondern lasst uns angenehmere
 anstimmen und freudenvollere.
 Freude! Freude!
 (Ludwig van Beethoven)*

*Prijatelji, ne ove tonove,
 Nego ugodnije nam dajte
 I radosnije da zapjevamo!
 Radosti! Radosti!
 (Ludwig van Beethoven)*

Freude, schöner Götterfunken,
 Tochter aus Elysium,
 Wir betreten feuertrunken,
 Himmlische, dein Heiligtum.
 Deine Zauber binden wieder,
 Was die Mode streng geteilt,
 Alle Menschen werden Brüder,
 Wo dein sanfter Flügel weilt.

Radosti, božanska iskro,
 Divna kćeri edenska,
 Žarom tvojim prožeti smo,
 U tvom hramu, Nebeska!
 Čarobnost se tvoja laća
 Sveg' što dijeli navika,
 Svi će ljudi biti braća
 Sred tvog blagog okrilja.

Chor
 Seid umschlungen, Millionen!
 Diesen Kuß der ganzen Welt!
 Brüder - überm Sternenzelt
 Muß ein lieber Vater wohnen.

Kor
 Združite se, milijuni,
 Cjelov svijet nek' prožima,
 Nad zvjezdanim dvorima
 Otac drag nas mirom puni.

Wem der große Wurf gelungen,
 Eines Freundes Freund zu sein,
 Wer ein holdes Weib errungen,
 Mische seinen Jubel ein!
 Ja - wer auch nur eine Seele
 Sein nennt auf dem Erdenrund!
 Und wers nie gekonnt, der stehle
 Weinend sich aus diesem Bund.

Golema kog' sreća zgodi,
 Drug da drugu bude on,
 S milom ženom tko se srodi,
 Neka kliče zanosno.
 Sretan tko bar biće jedno
 Svojim zvati može sad,
 Tko ga nema, plaćuć' bijedno
 U svoj nek' se skrije jad.

Chor
 Was den großen Ring bewohnt,
 Huldige der Sympathie!
 Zu den Sternen leitet sie,
 Wo der Unbekannte thronet.

Kor
 Sve što krugom zemnim hodi,
 Neka kliče sveudilj!
 Sve do zvijezda seže cilj,
 K Neznanoga tronu vodi.

Freude trinken alle Wesen
An den Brüsten der Natur,
Alle Guten, alle Bösen
Folgen ihrer Rosenspur.
Küsse gab sie uns und Reben,
Einen Freund, geprüft im Tod,
Wollust ward dem Wurm gegeben,
Und der Cherub steht vor Gott.

Chor

Ihr stürzt nieder, Millionen?
Ahnest du den Schöpfer, Welt?
Such ihn überm Sternenzelt!
Über Sternen muß er wohnen.

Freude heißt die starke Feder
In der ewigen Natur.
Freude, Freude treibt die Räder
In der großen Weltenuhr.
Blumen lockt sie aus den Keimen,
Sonnen aus dem Firmament,
Sphären rollt sie in den Räumen,
Die des Sehers Rohr nicht kennt.

Chor

Froh, wie seine Sonnen fliegen
Durch des Himmels prächtgen Plan,
Wandelt, Brüder, eure Bahn,
Freudig wie ein Held zum Siegen.

Aus der Wahrheit Feuerspiegel
Lächelt sie den Forscher an.
Zu der Tugend steilem Hügel
Leitet sie des Dulders Bahn.
Auf des Glaubens Sonnenberge
Sieht man ihre Fahnen wehn,
Durch den Riß gesprengter Särge
Sie im Chor der Engel stehn.

Radost pije biće svako
Na prirode prsima,
Dobri, pa i zli – dakako,
U njoj slijede ružin trag.
Cjelove nam trsje dade,
Prijatelja predobrog,
Za nasladu i crv znade,
Kerubina motri Bog.

Kor

Prignite se, milijuni,
Tvorca, svijete, slutiš li?
K zvijezdama' pogled uzdigni!
S neba On nas snagom puni.

Radost jako pero znači
U prirodi vječitoj,
Njom se vrte svi kotači
U toj uri svemirskoj.
Sveđ iz klicâ cvijeće zove,
Sunca svodom prohode,
Dovodi nam sfere nove,
Što ih oči ne vide.

Kor

Veselo nek' lete sunca
Kroz nebeski divan svod.
Junački vas, braćo, hod
Vedro vodi put vrhunca.

Iz zrcala od istine
Znalcu ona smiješi se,
Do kreposti uz strmine
Čilo patnik penje se.
S brijega vjere jarko bliješte
Njene divne zastave;
Ljesovi se ruše, trešte,
Radost grli anđele.

Chor

Duldet mutig, Millionen!
Duldet für die beßre Welt!
Droben überm Sternenzelt
Wird ein großer Gott belohnen.

Göttern kann man nicht vergelten,
Schön ist's, ihnen gleich zu sein.
Gram und Armut soll sich melden,
Mit den Frohen sich erfreun.
Groll und Rache sei vergessen,
Unserm Todfeind sei verziehn,
Keine Träne soll ihn pressen,
Keine Reue nage ihn.

Chor

Unser Schuldbuch sei vernichtet!
Ausgesöhnt die ganze Welt!
Brüder – überm Sternenzelt
Richtet Gott, wie wir gerichtet.

Freude sprudelt in Pokalen,
In der Traube goldnem Blut
Trinken Sanftmut Kannibalen,
Die Verzweiflung Heldenmut.
Brüder, fliegt von euren Sitzen,
Wenn der volle Römer kreist,
Laßt den Schaum zum Himmel spritzen:
Dieses Glas dem guten Geist!

Chor

Den der Sterne Wirbel loben,
Den des Seraphs Hymne preist,
Dieses Glas dem guten Geist
überm Sternenzelt dort oben!

Kor

Trp'te hrabro, milijuni!
Trpite za bolji svijet!
K zvijezdama nas nosi let!
Bog nas velik blagom puni.

Na božanstva nema ljutnje,
Jednak bit' im lijepo je,
Čemer s bijedom i bez šutnje
S vedrima se raduje.
Svetiti se – čemu sada?
Nedругu se prašta sve,
Neka suza njim ne vlada,
Nek' ga mine kajanje.

Kor

Knjigu krivnjâ poništimo,
Neka izmiri se svijet!
Braćo, k zvijezdama' vodi let!
Sudac Bog je, mi sudismo!

Radost kulja iz pokala,
Krv u grozdu rumena,
Blagost, piće kanibala,
Očaj, hrabrost stamena.
Braćo, smjesta u visine,
Kada kruži pehar taj,
Pjena nek' se k nebu vine,
Dobrom duhu pehar daj!

Kor

Njemu zvijezde hvalu zbore,
Serafini kliču, znaj,
Dobrom duhu pehar daj,
U zvjezdanom dvorcu, gore.

Festen Mut in schweren Leiden,
Hilfe, wo die Unschuld weint,
Ewigkeit geschwornen Eiden,
Wahrheit gegen Freund und Feind,
Männerstolz vor Königsthronen -
Brüder, gält' es Gut und Blut:
Dem Verdienste seine Kronen,
Untergang der Lügenbrut!

Chor

Schließt den heil'gen Zirkel dichter,
Schwört bei diesem goldnen Wein,
Dem Gelübde treu zu sein,
Schwört es bei dem Sternenrichter!

Radost, hrabrost u patnjama,
Uzdanica nedužnih,
Vječnost časnim prisegama,
Istina spram ljudi svih,
Ponosan pred tronom biti,
Život, braćo, krv je, čast:
Zasluga se krunom kiti,
Pogubna je laži slast.

Kor

U krug sad se zbijte smjerno,
Vincem se okrijepite,
Zavjet revno slijedite,
Zvezdotvorcu služeć' vjerno.

POD VISOKIM POKROVITELJSTVOM:

Predsjednik Republike Hrvatske

Ministarstvo kulture i medija
Republike Hrvatske

GRAD
ZAGREB

Grad Zagreb

POD POKROVITELJSTVOM:

Turistička zajednica grada Zagreba

